

Riskbaserad foder- och livsmedelskontroll - primärproduktion

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Ta del av information om primärproduktion av foder och livsmedel, kontrollen av primärproducenter och primärprodukter, klassning av anläggningar och planering av riskbaserad kontroll. Innehållet på denna och följande sidor har tagits fram av länsstyrelserna, Livsmedelsverket och Jordbruksverket.

Mer detaljerad information om klassningen av företagen och om planering av kontrollen och urval av kontrollobjekt finns på sidorna "Klassning av företag i primärproduktionen" och "Nationell planering av foder- och livsmedelskontrollen i primärproduktionen"

Klassning av företag inom primärproduktion

Nationell planering av foder- och livsmedelskontroll primärproduktion

Om lagstiftningen

På alla sidor om planering av riskbaserad kontroll av primärproducenter finns relevant lagstiftning samlad till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika lagarna och förordningarna. Den lagstiftning som särskilt reglerar området är:

- Förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien
- Förordning (EG) nr 183/2005 om fastställande av krav för foderhygien
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel.
- Förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel
- Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SVJFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter
- Livsmedelsförordningen (2006:813)
- Förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter

Kommissionens vägledningar och annan information:

- Kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 852/2004
- Kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 853/2004

Om primärproduktion

Primärproduktion definieras enligt EU:s förordning (EG) nr 178/2002 om livsmedelslagstiftning som:

- produktion, uppfödning eller odling av primärprodukter inklusive skörd
- mjölkning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt
- jakt, fiske och insamling av vilda produkter

Livsmedel

Med primärproduktion menas odling och skörd av vegetabilier, mjölkproduktion, äggproduktion och uppfödning samt utfodring av livsmedelsproducerande djur. Jakt, fiske och insamling av vilda produkter, som bär, svamp, musslor och kräftor omfattas också. Till primärproduktionen hör även transport, lagring och hantering av primärprodukter på produktionsplatsen. Transport av levande djur och transport av vissa primärprodukter från produktionsplatsen till en livsmedelsanläggning omfattas också, förutsatt att produktens natur inte väsentligen har ändrats. Begreppet primärproduktion definieras i artikel 2 i förordning (EG) nr 852/2004 samt beskrivs närmare i bilaga I till förordning 852/2004 och i Kommissionens vägledning till samma förordning.

Enligt livsmedelsförordningen ansvarar länsstyrelserna för den offentliga kontrollen av primärproducenter

av livsmedel i primärproduktionen.

Livsmedelsverket ger stöd och vägledning till livsmedelskontrollen.

Vägledning Livsmedelskontroll i primärproduktionen PDF - Livsmedelsverket

Gränsen mellan primärproduktionen och senare led

Foder

Foder i primärproduktionen omfattar både tillverkning av foder, lagring av foder och utfodring av djur. Primärproduktion av foder definieras enligt artikel 3 förordning (EG) nr 1831/2003 om foderhygien som produktion av jordbruksprodukter, särskilt odling, mjölkning, uppfödning av djur (före slakt) samt fiske som enbart resulterar i produkter som inte genomgår i någon hantering efter det att de har skördats, insamlats eller fångats, med undantag av enkel fysisk behandling.

Enligt förordningen SFS 2006:814 om foder och animaliska biprodukter är länsstyrelserna behörig myndighet att utöva offentlig kontroll av foderföretag i primärproduktionen.

Kontrollområdet omfattar även primärproducenter med inblandning av fiskmjöl, läkemedel eller tillsatser i fodret.

Jordbruksverket ger stöd och vägledning till foderkontrollen.

Vägledning för offentlig kontroll av foder - Jordbruksverket

Bestämmelser om riskbaserad kontroll

Förordning (EU) 2017/625 reglerar den offentliga kontrollen av aktörer. Enligt artikel 9.1 i förordningen ska de behöriga myndigheterna regelbundet och med lämplig frekvens utföra riskbaserad offentlig kontroll av alla aktörer med hänsyn till:

- Identifierade risker som är förbundna med bland annat djur och varor, verksamheter som står under aktörens kontroll, den plats där aktörerna bedriver sin verksamhet, användning av produkter, processer, material eller ämnen som kan inverka på livsmedels säkerhet eller fodersäkerhet. Se vidare punkt 1a iv i artikel 9 i förordningen.
- Uppgifter som tyder på att konsumenterna sannolikt vilseleds.
- Aktörernas tidigare resultat vid offentlig kontroll.
- Tillförlitligheten hos och resultat av de egenkontroller som aktörerna utfört eller låtit utföra, inklusive privata kvalitetssäkringssystem.
- Information som skulle kunna tyda på bristande efterlevnad.

Begreppet aktör används på den här och övriga sidor om livsmedels- och foderkontrollen i primärproduktionen, för verksamhetsutövare som bedriver primärproduktion och därmed sammanhängande verksamhet. En aktör kan både vara ett foderföretag, ett livsmedelsföretag eller både. En viktig förutsättning för att den offentliga kontrollen ska bli riskbaserad är att anläggningarna är registrerade och att det finns väl fungerande och uppdaterade register.

Kontroll av primärprodukter och primärproducenter

Kontrollfrekvensen av primärproducenter och primärprodukter är generellt sett låg. Den låga kontrollfrekvensen motiveras bland annat av att många företag är anslutna till branschspecifika kvalitetssäkringssystem och genom dessa får kontroll varje eller vartannat år samt att industriellt producerat foder kontrolleras regelbundet.

Enligt livsmedelsförordningen ansvarar länsstyrelserna för den offentliga kontrollen av primärproducenter av livsmedel i primärproduktionen.

Enligt förordningen SFS 2006:814 om foder och animaliska biprodukter är länsstyrelserna behörig myndighet att utöva offentlig kontroll av foderföretag i primärproduktionen. Kontrollområdet omfattar även primärproducenter med inblandning av fiskmjöl, läkemedel eller tillsatser i fodret.

Kontroll av foder och livsmedel i primärproduktionen består av tre delar:

- Länsstyrelsernas offentliga kontroller av livsmedelsföretagare och foderföretagare (aktörer) för att kontrollera deras efterlevnad av lagstiftningen.
- Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets granskning och bedömning av kvalitetssäkringssystem som ingår i klassningsmodellen.
- Provtagning och analys av primärprodukter i olika led i livsmedelskedjan, från primärproducenter, till grossister till och med butiker. Provtagning sker till exempel inom ramen för de nationella kontroll- och provtagningsprogram som Livsmedelsverket samordnar. Provtagningsprogrammen omfattar bland annat provtagning och analys av läkemedel, biocider, tungmetaller, dioxiner och andra främmande ämnen i levande djur och i livsmedel av animaliskt ursprung. Provtagningen omfattar också kontroll av bekämpningsmedel och främmande kemiska ämnen, till exempel nitrater i vegetabilier, mykotoxiner och dioxiner i spannmål. Inom foderområdet genomför Jordbruksverket kartläggningar och kontrollprojekt.

För att säkerställa att den offentliga kontrollen av aktörer blir regelbunden och riskbaserad på nationell nivå finns en nationell kontrollplanering. Planeringen görs gemensamt av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna.

Kontrollmodellen beskrivs i bilden nedan.

Modellen för kontrollen av primärproduktionen.

Klassning av foder- och livsmedelsanläggningar

Det finns många likheter mellan livsmedels- och foderlagstiftningen liksom de krav som ställs på primärproducenter. Till exempel är alla som håller livsmedelsproducerande djur i syfte att släppa ut livsmedel på marknaden både livsmedelsföretagare och foderföretagare.

Farorna och riskerna är också till stor del de samma i primärproduktionen, oavsett om produkterna är avsedda att användas som livsmedel eller som foder, till exempel vid odling, skörd och hantering av spannmål och andra vegetabilier.

Det finns en gemensam modell för klassning och kontroll av foder- och livsmedelsföretag i primärproduktionen. Detta för att prioritera kontrollerna så att de gör störst nytta - till de branscher som har störst möjlighet att påverka livsmedels- och fodersäkerheten - och för att underlätta samordning av

kontrollerna, av till exempel spannmålsodlare eller företag som håller livsmedelsproducerande djur. Med möjlighet att påverka livsmedels- och fodersäkerheten menas att det antingen finns effektiva riskförebyggande åtgärder i primärproduktionen eller att det saknas eller finns få riskreducerande åtgärder som kan göras i senare av livsmedelskedjan. Exempel på en sådan bransch är frilandsodling av bladgrönsaker som till exempel sallat och örter där några av de viktigaste riskreducerande åtgärderna i primärproduktionen är rent bevattningsvatten och god personhygien. För ätbara livsmedel saknas betydelsefulla riskreducerande åtgärder i leden efter primärproduktionen.

Modellen har utarbetats av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA och används av länsstyrelserna.

Klassningen sker i samband med registreringen av livsmedelsföretaget. Samma klassning gäller även för foderföretaget, i de fall en verksamhet både är ett livsmedelsföretag och ett foderföretag. Hur verksamheten klassas beror på vilka risker som är förknippade med den, möjligheterna i primärproduktionen att påverka och minimera riskerna och om företaget är anslutet till ett kvalitetssäkringssystem som ingår i klassningsmodellen.

Klassningen används tillsammans med ytterligare information om företaget som underlag vid planeringen av kontrollen och vid urval av kontrollobjekt.

Klassning av företag inom primärproduktion

Planering av kontrollen

Kontrollen av livsmedelsföretag och foderföretag i primärproduktionen finansieras genom anslag och kontrollfrekvensen är generellt sett låg. För att kontrollen av livsmedelsföretag och foderföretag i primärproduktionen ska bli mer regelbunden och riskbaserad på nationell nivå har därför Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna skapat en gemensam modell för nationell kontrollplanering. Till grund för planeringen ligger klassningen av företagen och framför allt vilken prioritetsslag företagen tillhör.

Den nationella planeringen består av en fyraårig övergripande planering och en ettårig, mer detaljerad planering. Den ettåriga planeringen anger vilka branscher i primärproduktionen som ska kontrolleras det kommande året och hur många objekt i varje bransch som ska kontrolleras samt eventuellt fokus för kontrollen inom de utvalda branscherna.

Denna planering fastställs i september året innan den ska användas. Kontrollerna fördelas sedan mellan länsstyrelserna så att de blir proportionerligt fördelade över landet i förhållande till hur många anläggningar som finns i respektive län och inom respektive bransch.

Resultatet blir en ettårig nationell kontrollplan för primärproduktionen, som är gemensam för samtliga länsstyrelser. Kontrollerna omfattar både livsmedelslagstiftningen och foderlagstiftningen och varje objekt kontrolleras med avseende på båda lagstiftningarna, när det är relevant.

Målet med den nationella planeringen är att alla branscher inom primärproduktionen ska kontrolleras regelbundet och riskbaserat och att sannolikheten för likvärdiga anläggningar att få kontroll ska vara lika stor, oavsett var i landet verksamheten finns. Genom att samordna foder- och livsmedelskontrollerna så mycket som möjligt minimeras också antalet kontrollbesök hos de enskilda verksamhetsutövarna.

Nationell planering av foder- och livsmedelskontroll primärproduktion

Senast uppdaterad 23 januari 2025 Ansvarig grupp ROR_LLK